

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอไว้ในบทนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ข้อ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการมัธยมศึกษา
2. นโยบายและจุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา
3. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา
4. การบริหารการศึกษาในโรงเรียน
5. การบริหารงานวิชาการ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการมัธยมศึกษา

พจนานุกรมการศึกษา ซึ่งมีคาร์เตอร์ วี กู๊ด เป็นบรรณาธิการ (Good, ed., 1959) ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ว่า การมัธยมศึกษา คือ การศึกษาที่วางแผนไว้สำหรับเยาวชน ในวัย 12 - 17 ปี เน้นหนักเพื่อให้เป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้ แสดงออกและทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในการคิดค้นนิสัย และสาระอันเกี่ยวกับสังคม ร่างกาย และสติปัญญา

หากพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มการศึกษาเป็นระดับต่าง ๆ แล้ว ก็พอจะเห็นภาพของการมัธยมศึกษา ว่าเป็นการจัดการศึกษาระดับหนึ่งที่ต้องจากประถมศึกษา และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ หากพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มที่ยึดอายุของผู้เรียนเป็นเกณฑ์แล้ว จะพบว่า กลุ่มผู้เรียนระดับมัศึกษามีอายุประมาณ 12 - 17 ปี ซึ่งจัดเป็นกลุ่มวัยรุ่น การมัธยมศึกษา จึงได้ชื่อว่า เป็นการจัดการศึกษาสำหรับวัยรุ่น แต่อย่างไรก็ตามการให้คำจำกัดความของการมัธยมศึกษา ว่าเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีอายุเท่านั้นเท่านั้น แต่เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ ทั้งนี้เพราะจะกำหนดเกณฑ์อายุที่แน่นอนได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่แบ่งตามอายุที่แน่นอนชัดเจนไม่ได้ สิ่งที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายของการมัธยมศึกษาได้ชัดเจน และเป็นคำจำกัดความซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วไป ก็คือการระบุถึงจุดหมาย และบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาประกอบกับลักษณะของผู้เรียนด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช [มสธ.], .2526)

ปฏิญญา สาธาร (2526) ได้กล่าวถึงการมัธยมศึกษาไว้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็น การศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจ และรู้จักเลือกอาชีพที่เป็น ประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนได้ค้นพบ ความ ต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความ สามารถในการประกอบการทำงานและอาชีพตามควรแก่วัย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตาม ความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือเพื่อให้เพียง พอแก่การประกอบการทำงานและอาชีพที่ตนเองถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้ เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบการทำงานและ อาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

สรุปได้ความว่า การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่ต่อจากระดับประถมศึกษา เป็นการจั ด การศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่น มุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ค้นพบ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ เพื่อให้เพียงพอกับ การประกอบการทำงานและอาชีพได้ และเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป

ความสำคัญของการมัธยมศึกษา

ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับมัศึกษามากระดับหนึ่ง โดยเฉพาะใน ช่วงเวลาที่เริ่มใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และช่วงเวลาของแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) รัฐบาลไทยได้กำหนดแนวนโยบาย การขยายโอกาสทาง การศึกษาขั้นพื้นฐานจากเดิม 6 ปี เป็น 9 ปี ซึ่งหมายถึงว่าเด็กทุกคนจะต้องเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นเป็นอย่างน้อย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 3 ข้อที่ 5 ว่า ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้น

พื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

หากพิจารณาถึงความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อผู้เรียนและประเทศชาติแล้ว อาจแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. ความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อการพัฒนาบุคคล

ความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อการพัฒนาบุคคล มีข้อความปรากฏในเอกสารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526) ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้ไว้ว่า เนื่องจากผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การศึกษาระดับนี้จึงมีส่วนในการสร้างคุณลักษณะที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างดี เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักรักษาสุขภาพของตน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาวัยรุ่นให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

2. ความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อสังคมและการเมือง

พนัส หันนาคินทร์ (2524) กล่าวว่า จากการพิจารณาเรื่องพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น ประกอบกับเรื่องความเป็นไปในทางอุดมคติของเด็กวัยรุ่นแล้ว เราจะเห็นได้ว่าโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ย่อมจะเป็นแหล่งวางรากฐานทางความคิด และความประพฤติของเด็กเหล่านี้ ซึ่งในระยะอีกไม่นานนักก็จะเป็นประชาชนผู้มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนราษฎร คือ มีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่นั่นเอง การศึกษาที่จะให้แก่เด็กในวัยนี้จึงต้องมุ่งต่อการปลูกฝังคุณธรรมและความสำนึกในหน้าที่ของประชาชนผู้มีวินัยทั้งทางกายและทางใจ ประกอบกับการมีวัฒนธรรมและศีลธรรม ให้สมกับความเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ หากการให้การศึกษาแก่เด็กในระดับนี้ขาดประสิทธิภาพ โรงเรียนจะกลายเป็นแหล่งเพาะอาชญากรและบุคคลที่จะมาทำลายความมั่นคงตลอดจนเสถียรภาพของชาติอย่างแน่นอน

สมศักดิ์ ศรีมาโนชน์ (2524) กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาประการหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาทุกระดับ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของชาติในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากชีวิตการเป็นนักเรียนที่ดี นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในวัยที่ร่างกายกำลังแข็งแรง มีอารมณ์รุนแรง ถูกชักจูงง่ายทั้งในทางที่ดีและไม่ดี

ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาควรที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถหามาตรการต่างๆ เพื่อให้นักเรียนในวัยนี้อยู่ในกรอบแห่งวินัย โดยไม่ทำลายความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความปรารถนาดีที่มี

ต่อสังคม และประเทศชาติ ความพยายามเข้าถึงจิตใจของเด็กวัยรุ่น และการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม เช่น กิจกรรมลูกเสือ การเป็นนักรักมารักชาติคนแดน กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ก็จะเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน และปลูกฝังให้รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

จากข้อความที่ปรากฏในเอกสารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526) ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อสังคมและการเมืองไว้ดังนี้ การมัศึกษามีความสำคัญต่อความมั่นคงทางสังคมและการเมือง เพราะเหตุว่าโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นสถาบันทางการศึกษาที่วางรากฐานทางความคิดและความประพฤติของวัยรุ่น ปลูกฝังคุณธรรม และความสำนึกในสิทธิหน้าที่ของพลเมือง สร้างความมีวัฒนธรรม และศีลธรรมให้สมกับที่เป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เป็นประชาชนที่มีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่และถูกต้องในอนาคต ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3. ความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

สมศักดิ์ ศรีมาโนชน์ (2524) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากนักเรียนระดับนี้ สามารถที่จะกำหนดอนาคตของตนเองได้ค่อนข้างแน่นอน อนาคตทางการกายและสติปัญญา เจริญเติบโตเกือบเท่าผู้ใหญ่ ฉะนั้นจึงสามารถที่จะปลูกฝังความสามารถในการเป็นผู้ผลิตที่มีคุณภาพสูง ซึ่งนับว่าเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หรืออีกนัยหนึ่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาจะเป็นแหล่งผลิตกำลังคนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ

2. โดยธรรมชาติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีความปรารถนาที่จะเป็นอิสระในการใช้จ่ายใช้สอยเงินด้วยตัวเอง หากโรงเรียนจะสนับสนุนหาทางที่จะให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการหางานทำพิเศษ (Part-time Job) โดยอาศัยพื้นความรู้ทางวิชาชีพที่ได้ศึกษามาจากโรงเรียนร่วมกัน ความรู้ทางสามัญนอกจากจะให้นักเรียนเหล่านั้นทำตัวเป็นผู้ผลิตได้ ไม่เป็นแต่ผู้บริโภคเท่านั้น และยังทำให้เขาเหล่านั้นเป็นผู้รักษาค่าของเงิน ใช้เงินด้วยความประหยัด ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นของชีวิต

การที่นักเรียนรู้จักพึ่งตนเองในเรื่องเงินนี้ จะทำให้นักเรียนเกิดนิสัยรักการทำงาน ไม่ใช้เวลาว่างไปเที่ยวเตร่ จึงทำให้ลดพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาของสังคมลง

3. การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสามารถทำให้นักเรียนในระดับนี้มีสติปัญญา ความคิด เมื่อได้มีโอกาสทำงาน ก็จะสามารถต่อรองกับนายจ้าง ในเรื่องความเป็นธรรม และเนื่องจากนักเรียนเหล่านี้ มีทั้งความรู้สามัญและอาชีพ จึงเป็นการประกันผลงานได้ว่าจะต้องสูงกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับการฝึกฝนในทางอาชีพ และไม่มีความรู้สามัญ นอกจากนี้ ด้วยความรู้ในระดับนี้ คงจะทำให้นักเรียนเป็นผู้บริโภคที่เฉลียวฉลาด รู้จักเลือกซื้อสินค้าและรับบริการต่างๆ ที่ตลาดเสนอให้ ไม่เป็นเหยื่อของคำโฆษณา

4. โรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ หากโรงเรียนมีความคิดริเริ่มที่จะให้นักเรียนได้ใช้ผลิตผลพื้นเมืองและผลิตสินค้าจากวัตถุดิบในท้องถิ่นสู่ตลาด ก็จะเป็นการเพิ่มพูนรายได้แก่ทุกส่วนของประเทศอย่างไม่มีปัญหา

5. เป็นที่ยอมรับกันว่านักเรียนมัธยมศึกษาไม่สามารถจะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทุกคน แต่มิได้หมายความว่านักเรียนเหล่านั้นจะเป็นผู้ไร้อาชีพ เขาเหล่านั้นสามารถประกอบอาชีพได้ตามที่ตนเองมีความถนัด และได้รับการฝึกฝนมาจากโรงเรียน ถ้ารัฐบาลให้การสนับสนุนจัดหาอาชีพให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนที่จะจบการศึกษาระดับนี้ เชื่อแน่ว่านักเรียนมัธยมศึกษาจะเป็นแหล่งที่ช่วยเสริมสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

จากข้อความที่ปรากฏในเอกสารของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526) กล่าวถึงความสำคัญของการมัธยมศึกษาต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจไว้ว่า

การมัศึกษามีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น และจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การประกอบอาชีพจำเป็นต้องมีการแข่งขันกันมาก ผู้ที่มีความสามารถก็จะเป็นผู้ที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจดี และจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งในเรื่องนี้ การศึกษาระดับมัศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยอย่างยิ่ง โดยเหตุที่ว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาจะได้สำรวจ ความสนใจและความถนัดของตน และกำหนดอนาคตทางการประกอบอาชีพไว้ก่อนข้างจะแน่นอนแล้ว ทั้งสติปัญญา ความสามารถและร่างกายก็พัฒนาเกือบจะเท่าผู้ใหญ่ การปลูกฝังและพัฒนาความสามารถและเจตคติในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนย่อมจะเป็นการสร้างความสามารถที่เสริมกับพรสวรรค์ของแต่ละบุคคล อันเป็นผลทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นการสร้างกำลังทางเศรษฐกิจของชาติ

นโยบายและจุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา

นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปรากฏอยู่ใน แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ได้กำหนดแนวนโยบายที่เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา ไว้ในหมวดที่ 3 ข้อ 5,15 หมวดที่ 4 ข้อ 2,3,38 ตามลำดับดังต่อไปนี้

ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว

ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชนบทห่างไกล ในเขตชุมชนแออัดในเมือง เขตภูเขาและชายแดน รวมทั้งเด็กที่ต้องย้ายถิ่นตาม พ่อแม่ผู้ปกครอง ไปประกอบอาชีพ สามารถได้รับการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึง

ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการรับเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อ กระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาให้เป็นธรรม

จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานการศึกษาของรัฐ โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษา ภาคบังคับ การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและ สังคม การดำเนินงานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน การศึกษาสำหรับผู้ บกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การวิจัยและพัฒนา มาก กว่าการศึกษาบริการการศึกษาในระดับสูง

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดนโยบายการ ศึกษาที่เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล

เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาผู้เรียนช่วงอายุ 0-18 ปี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามวัย และมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริย ธรรม ปัญญา และมีความสามารถพื้นฐานในการคิดแก้ไขปัญหา ดำรงชีวิต ปรับตัว และนำการ เปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต และทักษะ วิชาชีพ ในการประกอบสัมมาอาชีพ ความสภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและตลาดแรงงาน มีความซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าของศิลปและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ของชาติ และมีความเข้า ใจในศิลปและวัฒนธรรมนานาชาติ มีการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์

2. นโยบายการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เร่งพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนทางด้าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมใน ยุคใหม่ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ และ การรักษาคุณภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. นโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษา

เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาอย่างกว้างขวาง และ

เป็นธรรมเนียมผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ตลอดจนจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ

4. นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เร่งปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้จบประถมศึกษาได้เข้าเรียนมากขึ้น

5. นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนและเครือข่ายการเรียนรู้

เร่งจัดการศึกษาให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายใน รูปแบบและวิธีการให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และสังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6. นโยบายการศึกษาเพื่ออาชีพ

เร่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกระดับและประเภทการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

กระทรวงศึกษาธิการ (2537) ได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานในปี 2537 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งให้ผู้จบชั้น ป.6 ได้เรียนต่อชั้น ม.1 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95 ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเป็นฐานรองรับการขยายโอกาสให้ผู้จบชั้น ป.6 เข้าเรียนต่อ ชั้น ม. 1 ครบทุกคน (Universal Education) ในปีการศึกษา 2538

2. ขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยรับนักเรียนเพิ่มจากปี 2536 อีก 50,000 คน ทั้งนี้มุ่งเน้นการขยายด้านอาชีวศึกษา เป็นสำคัญ

กรมสามัญศึกษา (2537) ได้กำหนดนโยบายของกรมสามัญศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมและขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ทั่วถึง เป็นธรรม ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท โดยมุ่งเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในรูปแบบต่าง ๆ และจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนช่วยเหลือลดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาและขยายโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพใน โรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น

2. สนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กที่ยากไร้ อยู่ในสภาพที่ต้องการให้การสงเคราะห์ และเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา ได้รับการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น โดยเร่งขยายที่เรียนและจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กยากไร้และโรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกายและหรือสติปัญญาให้มากยิ่งขึ้น

3. ส่งเสริมและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดให้ครูมีสื่อเทคโนโลยี และเทคนิคการสอนที่มีคุณภาพและทันสมัย ให้โรงเรียนมีอุปกรณ์และบุคลากรสามารถจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ รวมทั้งให้มีการพัฒนานวัตกรรมทางด้านการบริหาร และขบวนการการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และสภาพท้องถิ่น

4. พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการศึกษาพิเศษ โดยปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ จัดอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน จัดเครื่องช่วยเรียนและอุปกรณ์ฟื้นฟูสมรรถภาพที่สอดคล้องกับความคิดปดของนักเรียน ตลอดจนจัดบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักแนะแนว ให้บริการแก่โรงเรียนทุกโรงเรียน และจัดประสบการณ์งานอาชีพที่เหมาะสมกับความพิการ ให้ทำงานอาชีพระหว่างเรียน และให้เป็นพื้นฐานออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระต่อสังคม

5. สนับสนุนเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ศิลปะและการดนตรี ให้มีโอกาสได้เรียนตามความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นการเฉพาะ รวมทั้งส่งเสริมโรงเรียนทุกโรงเรียนให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสนองความต้องการของเด็กเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้นด้วย

ในด้านการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนระดับจังหวัดเป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีห้องปฏิบัติการพร้อมอุปกรณ์ที่ทันสมัยใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนาครู และให้โรงเรียนทุกโรงเรียน มีอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานขั้นต่ำ พร้อมห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดประดิษฐ์ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ สามารถจัดทำโครงการด้านวิทยาศาสตร์ ตลอดจนรู้จักเลือกใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับนักเรียนจำนวนหนึ่งในการที่จะศึกษาต่อในระดับสูง เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมืองในด้านที่ต้องใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสูงต่อไป

6. เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการของการประกอบการ สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีระบบในการทำงาน รู้จักวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนางาน มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถประกอบอาชีพได้ มีรายได้ระหว่างเรียนตามสภาพเวลา กำลังและความ

สามารถ โดยผ่านกิจกรรมสหกรณ์ การรวมกลุ่มหรือการจัดบริษัทจำลอง เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ตามความเหมาะสม

7. ส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์การดนตรี ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ให้มีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและการดนตรี ให้นักเรียนมีจิตใจที่เพียบพร้อมด้วยศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เห็นคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

8. ส่งเสริมการศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยนักเรียน สนับสนุนให้ทุกจังหวัดจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นศูนย์กลางที่มีความพร้อมด้านสถานที่ อุปกรณ์และบุคลากร สามารถเป็นศูนย์กลางกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนทางด้านกีฬา และการให้บริการแก่ชุมชนได้อย่างกว้างขวาง และให้ทุกโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการกีฬาของนักเรียนและประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยยกระดับการกีฬาของเยาวชนและของประเทศให้มีมาตรฐานสูงขึ้น มีความเป็นเลิศ และเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนของชาติรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

9. ส่งเสริมให้โรงเรียนมีศูนย์พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทันสมัย มีการพัฒนาระบบและกระบวนการแนะแนวทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้มีการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และให้บริการแก่นักเรียน

10. พัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาด้วยการจัดให้มีการนิเทศ อบรม ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดสวัสดิการให้เพียงพอและเหมาะสม ส่งเสริมการปรับปรุงการสอน การทำงาน และการทำผลงานเพื่อความก้าวหน้าโดยทั่วกัน

11. ส่งเสริมให้โรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบ โดยให้ความสำคัญกับโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่อยู่ในชนบทให้มากขึ้น ให้มีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้มั่นคงแข็งแรง เหมาะสมต่อการจัดการเรียนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งให้โรงเรียนทุกโรงเรียนมีแหล่งน้ำ ระบบประปา และถนนลาดยางภายในโรงเรียนใช้อย่างทั่วถึง ให้มีการปรับปรุงบริเวณและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความสะอาด ร่มรื่น เรียบง่าย สวยงาม จัดให้โรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และพักผ่อนหย่อนใจของนักเรียนและประชาชนโดยทั่วไป

12. สนับสนุนให้โรงเรียนทุกโรงเรียน มีโรงอาหารที่ได้มาตรฐานถูกสุขลักษณะ ให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทานอย่างทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนรู้และเข้าใจวิธีการปลูกผักสวนครัวที่ปราศจากสารพิษ และรู้จักเลือกพืชผักอาหารเพื่อการบริโภคอย่างถูกต้อง

13. พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศ ให้มีการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์ผลงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในระดับกรม จังหวัด และโรงเรียน

14. ส่งเสริมให้สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและกลุ่มโรงเรียนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถและทักษะที่จะทำงานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจัดงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและจัดครุภัณฑ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น

สรุป นโยบายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ระดับสูง คือนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และรองลงมาตามลำดับ คือนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของกรมสามัญศึกษา มีความสอดคล้องเป็นเอกภาพ ด้านปริมาณ เน้นที่การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนทางด้านคุณภาพ เน้นให้เยาวชนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีปัญญา มีอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงต้องยึดถือแนวนโยบายดังกล่าวในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองแนวนโยบายทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จึงจะถือได้ว่าการบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา

ซงศ์ วงษ์จันทร์ (2522) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. พัฒนาความรู้ทั่วไปซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตให้สูงขึ้นจากระดับประถมศึกษา
2. พัฒนาความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ เช่นความสามารถที่จะเรียนภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งต่างจากประเภทที่ 2.1 อันเป็นความรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข
3. เพื่อพัฒนาอาชีพของประชากร เมื่อเรียนจบระดับมัธยมศึกษาแล้ว เข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาไม่ได้ หรือด้วยความสมัครใจของตนเองให้สามารถประกอบอาชีพตามที่ตนถนัดได้สามารถทำงานมีผลิตผล โดยไม่ต้องอาศัยระดับความรู้ในชั้นอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษาในชั้นสูงต่อไป
4. ต้องการพัฒนาอัจฉริยะของคน แต่ละคนมีความสนใจ ความสามารถ ความถนัดไม่เหมือนกัน เราจึงจำเป็นต้องพิจารณาความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน และหาทางพัฒนาให้ถึงจุดสูงสุด เช่น ถนัดในการร้องเพลงก็ส่งเสริมศิลปะของการขับร้องให้ถึงขั้นประกอบอาชีพได้ ถ้าเป็นช่าง มีอัจฉริยะในการเป็นช่าง ก็พัฒนาในเรื่องของช่าง เป็นต้น

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง

กรมสามัญศึกษาได้กำหนดขนาดของโรงเรียนในสังกัดไว้ 4 ขนาด โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ สำหรับโรงเรียนขนาดกลางคือ โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,499 คน มีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนดังต่อไปนี้

หลักสูตรที่เปิดสอน โดยส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางจะเปิดสอนนักเรียน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเอง และสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ

4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสมาชิก มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

1.1.1 ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
1.1.2 วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
1.1.3 คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
1.1.4 สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
1.1.5 พละนามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
1.1.6 ศิลปศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

1.2.1 สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
1.2.2 พละนามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
1.2.3 การงาน	6 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

- 2.1.1 ภาษาไทย
- 2.1.2 ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์

- 2.2.1 วิทยาศาสตร์

2.2.2 คณิตศาสตร์

2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.4 กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ

2.4.1 พละนามัย

2.4.2 ศิลปศึกษา

2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

2.5.1 อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3.1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์จำนวน
1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.1.2 กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้
จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้
สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม
ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติ

จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต
และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตาม
ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนา

เขาวิน ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการ
9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศ และในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ราชวิชาต่อไปนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.1 ภาษาไทย 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.2 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.1.3 พละอนามัย 3 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.1 พละอนามัย 3 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.2 วิทยาศาสตร์ 6 หน่วยการเรียนรู้
 - 1.2.3 พื้นฐานวิชาชีพ 6 หน่วยการเรียนรู้
2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - 2.1 กลุ่มวิชาภาษา
 - 2.1.1 ภาษาไทย

- 2.2.2 ภาษาต่างประเทศ
- 2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
- 2.3 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.3.1 พละนาฏย
 - 2.3.2 ศิลปะ
- 2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
 - 2.4.1 วิทยาศาสตร์
 - 2.4.2 คณิตศาสตร์
- 2.5 กลุ่มวิชาชีพ
- 3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้
 - 3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
 - 3.2 กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
 - 3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

การบริหารการศึกษาในโรงเรียน

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

ภิญโญ สาธร (2526) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษาคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2534) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม

กิติมา ปรีดีดิลก (2532) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึงการดำเนินการจัดการศึกษา ทั้งในระดับโรงเรียนทุกระดับ หรือในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ไม่อยู่ในระบบโรงเรียน ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จากความหมายของการบริหารการศึกษาที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้มา พอจะสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

แนวคิดในการบริหารการศึกษา ได้มีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดของการบริหารทั่วไป ซึ่งแนวทางที่สำคัญของการบริหารก็คือ การคำนึงถึงการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งในสมัยต่อ ๆ มาได้มีการพัฒนาจากการคำนึงถึงแต่เฉพาะงาน มาคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน เช่น คน เงิน วัสดุ และผลผลิตด้วย การบริหารการศึกษาก็เช่นเดียวกันกับการบริหารทั่วไป นั่นคือ การบริหารการศึกษาต้องคำนึงถึง ทั้งผู้เรียนและผู้สอน และคุณภาพของการเรียนการสอน

ขอบข่ายงานบริหารการศึกษาในโรงเรียน

งานบริหารการศึกษา มีขอบเขตกว้างขวางมาก โดยได้มีผู้ให้ขอบข่ายของการบริหารการศึกษาไว้มากมาย ดังนี้

แคมเบล, กอบอลดี และ แรมเซเยอร์ (Campbell, Corbally and Ramseyer, 1968)

สรุปขอบข่ายงานบริหารไว้ 7 ประเภท

1. งานบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. งานบริหารหลักสูตรและการสอน
3. งานบริหารบุคลากรนักเรียน
4. งานบริหารบุคลากรร่วมงาน
5. งานบริหารอาคารสถานที่
6. งานบริหารการเงินและธุรการ
7. การจัดองค์การ

ฟิสก์ (Fisk , 1957 อ้างถึงใน กิติมา ปรีดีคิดล, 2532) แบ่งความรับผิดชอบในการบริหารการศึกษา 4 อย่างคือ

1. ความสัมพันธ์กับชุมชน
2. การปรับปรุง ส่งเสริม โอกาสทางการศึกษา
3. การบริหารงานบุคคลทุกชนิด
4. การบริหารงานธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณ และบริการต่าง ๆ

คิมบรอด และ นันเนอร์รี่ (Kimbrough and Nunnery, 1988) แบ่งงานบริหารโรงเรียน
ออกเป็น 9 ประการ

1. การจัดโครงสร้างองค์การ
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน
3. การเงินทางการศึกษา
4. การบริหารสนับสนุนด้านธุรการ
5. การบริหารบุคคล
6. การบริหารกิจการนักเรียน
7. การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
8. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ภิญโญ สาธร (2526) จำแนกงานบริหารโรงเรียนออกเป็น 5 ประการ

1. งานเกี่ยวกับชุมชนหรือประชาชน
2. งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน
3. งานเกี่ยวกับบุคลากร
4. งานเกี่ยวกับธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ
5. งานเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ที่คำนึงถึงสถาบันหรือหน่วยงานกับตัวบุคคล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2528) แบ่งงานบริหารการศึกษาเป็น 6 งาน

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคล
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อุทัย ธรรมเดโช (2527) แบ่งภารกิจของผู้บริหารการศึกษา มี 5 ประการ

1. การบริหารวิชาการ
2. การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
3. งานบริหารงานธุรการ การเงินบัญชี พัสดุและการบริการ
4. งานบริหารกิจการนักเรียน

5. งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดขอบข่ายงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามนโยบายและแผนงานของกรมสามัญศึกษา ไว้ในหนังสือชื่อ ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกได้เป็น 6 งานดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานธุรการ
3. การบริหารงานปกครอง
4. การบริหารงานบริการ
5. การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน
6. การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา และถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ส่วนงานที่เหลือ 5 ด้าน ได้แก่ งานบริหารบุคคล กิจการนักเรียน งานธุรการการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ล้วนเป็นงานที่จัดขึ้นมาเพื่อสนับสนุนงานวิชาการทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ในการบริหารงานจะต้องไปพร้อม ๆ กันทั้ง 6 งาน จะทำเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าหมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ภิญโญ สาร (2526) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด ภาระหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำในด้านวิชาการ โดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน

มิลเลอร์ (Miller, 1965) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน และที่สำคัญที่สุดได้แก่ การจัดทำแผนการสอนและการปฏิบัติตามแผนงาน รวมทั้ง

การวัดผล และการจัดบริการในการสอน

จากการศึกษางานวิจัยและตำรา รวมทั้งความหมายที่ยกมาข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการ คือการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในด้านวิชาการ และถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะกระตุ้นเตือนให้คำแนะนำประสานงาน และทำงานร่วมกับครูในด้านการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบ่งถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียนด้วย

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายกว้างขวาง ซึ่งจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน และการจัดการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผล (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535)

นักบริหารและนักการศึกษาหลายท่าน ให้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการซึ่งมีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันบ้าง ดังต่อไปนี้

วิจิตร ศรีสอาน (2516) มีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรับผิดชอบต่องานวิชาการ 8 ประการ คือ

1. การพัฒนาจุดมุ่งหมาย เป้าหมายของโรงเรียน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการสอน
2. การจัดวางตัวบุคลากร เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษาของ โรงเรียน
3. การจัดสรรเวลา และสถานที่เพื่อประโยชน์ในการสอน
4. การจัดหาและใช้วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์ของการศึกษาสูงสุด
5. การส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย
6. การจัดโปรแกรมการอบรม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
7. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
8. การประเมินความต้องการของโรงเรียน

อุทัย ธรรมเดโช (2531) กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในการบริหารงานวิชาการมี 2 ประการ คือ

1. หน้าที่เป็นผู้นำทางการสอน หรือนิเทศการสอน หรือนิเทศการศึกษา
2. หน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน แบบเรียน ห้อง

ห้องสมุด และการสอนต่าง ๆ หรือกล่าวง่าย ๆ คือ เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. การจัดบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

คือ
 วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีรกุล (2523) แบ่งงานบริหารวิชาการออกเป็น 9 งาน

1. วัตถุประสงค์ นโยบายและวิธีการบริหาร
2. หลักสูตรและประมวลผลการสอน
3. ตารางสอน
4. อุปกรณ์การสอน
5. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
6. การจัดแบ่งหมุ่่นักเรียน
7. การนิเทศการสอน
8. การจัดห้องสมุด
9. การวัดผลและการประเมินผล

กิติมา ปรีดีคิลก (2532) แบ่งขอบข่ายงานวิชาการเป็น 6 งาน

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผล

สำหรับกรมสามัญศึกษา ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาไว้ ซึ่งพิจารณาโดยละเอียดแล้วสอดคล้องและครอบคลุมขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่นักบริหารและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้กำหนด และผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในตอนต้น ผู้วิจัยจึงใช้เป็นกรอบความคิดในการศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

กรมสามัญศึกษา กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ในหนังสือชื่อ ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 11 ประการ คือ

1. การวางแผนงานวิชาการ
 - 1.1 จัดระบบบริหารงานวิชาการ เป็นหมวดวิชา
 - 1.2 รวบรวม และจัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ และประชาสัมพันธ์ให้ครู - นักเรียน ผู้ปกครอง ทราบ
 - 1.3 จัดทำเอกสารคู่มือครู และคู่มือนักเรียน เผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
 - 1.4 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานด้านวิชาการ
 - 1.5 วางแผนงานด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานวิชาการประจำปี
 - 1.6 จัดทำแผนงาน โครงการทางวิชาการ
 - 1.7 จัดบุคลากร ประสานงานกับแหล่งวิชาการนอกโรงเรียน
2. การจัดแผนการเรียน
 - 2.1 จัดแผนการเรียนให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและทรัพยากรของท้องถิ่น
 - 2.2 จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู-อาจารย์
 - 2.3 จัดประชุมนิเทศนักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียน การเลือกแผนการเรียน และการลงทะเบียนเรียน
 - 2.4 พิจารณาเลือกใช้แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
 - 2.5 ประสานแผนการเรียนกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อการศึกษาต่อ หรือ ประกอบอาชีพ
3. การจัดตารางการเรียนการสอน
 - 3.1 จัดให้มีตารางสอนประเภทต่าง ๆ เช่น ตารางสอนประจำชั้น ตารางสอนของครูแต่ละคน ตารางสอนประจำหมวดวิชา ตารางสอนรวม
 - 3.2 จัดให้มีตารางการใช้ห้องเรียนและอาคารสถานที่ต่าง ๆ
 - 3.3 การติดตามและประเมินผลการจัดตารางการสอน
 - 3.4 การปรับปรุงการจัดตารางการสอน
 - 3.5 การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดครูเข้าสอน
 - 4.1 จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวุฒิ หรือประสบการณ์
 - 4.2 จัดเฉลี่ยครูให้เพียงพอ ในแต่ละหมวดวิชา
 - 4.3 จัดครูหรือสื่อการสอนแทน กรณีที่มีครูลาไปราชการ

5. การพัฒนาการเรียนการสอน

5.1 ส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา พร้อมทั้งให้ครูรู้จักนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม

5.2 ควบคุมการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา

5.3 จัดให้มีบริการแนะแนวการเรียนต่อและแนะแนวอาชีพ

5.4 จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน

5.5 ติดตามประเมินผล และพัฒนาการเรียนการสอน

6. การจัดการเรียนการสอน

6.1 จัดให้มีการทำแผนการสอนและโครงการสอนเป็นรายวิชา

6.2 จัดให้ครูทำบันทึกการสอน

6.3 จัดหา ใช้ บำรุงรักษา และส่งเสริมการผลิตสื่อการสอน และอำนวยความสะดวกในการใช้

6.4 จัดหาทรัพยากร แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

6.5 จัดห้องสมุด และส่งเสริมให้ครู -นักเรียน ได้ใช้ห้องสมุดให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

6.6 จัดทำแผนการใช้อุปกรณ์ภายในโรงเรียน และการใช้ทรัพยากรร่วมกับสถานศึกษาอื่น

7. การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

7.1 จัดให้มีการนิเทศภายใน และจัดทำจัดหาเอกสารต่าง ๆ ทางวิชาการ

7.2 จัดการฝึกอบรมครู การประชุมสัมมนาทางวิชาการ

7.3 ส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารทางวิชาการ และค้นคว้าวิจัย

7.4 ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อ หรือศึกษาคูงาน

8. การจัดกิจกรรมนักเรียน

8.1 จัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับวัย โดยให้ตรงกับความสนใจ และนโยบายของกรมฯ กระทรวง

8.2 จัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถร่วมงานกับชุมชน

9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

9.1 รวบรวมระเบียบเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน

9.2 ชี้แจงแนวปฏิบัติ และปฏิทินปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ทราบทั่วกัน

- 9.3 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนตามปฏิทิน และแนวปฏิบัติที่กำหนด
- 9.4 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบ และจัดทำธนาคารข้อสอบ
- 9.5 ติดตามประเมินผล และตรวจสอบหลักฐานการวัดผลการเรียนการสอน
- 9.6 สร้างและปรับปรุงเครื่องมือในการวัดผลการเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชา
- 9.7 จัดให้มีเอกสารหรือแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน พร้อมทั้งให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลและจัดเก็บเป็นระบบ และอำนวยความสะดวกในการใช้
- 9.8 จัดให้มีการรายงานผลการเรียนตามระเบียบการวัดผลให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน
- 9.9 ควบคุมและตรวจสอบให้การวัดผลและประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบโดยเคร่งครัด

10. งานทะเบียนนักเรียน

จัดให้มีทะเบียนนักเรียน หรือหลักฐานงานทะเบียนนักเรียน พร้อมทั้งจัดระบบการเก็บรักษาที่ปลอดภัย และให้มีระบบการให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว

11. การประเมินผลงานวิชาการ

- 11.1 จัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการทุกระยะ
- 11.2 ตรวจสอบหลักฐานการดำเนินงานทางวิชาการ
- 11.3 วิเคราะห์ผลการประเมินผลงานวิชาการ และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากขอบข่ายงานวิชาการ ตามแนวคิดของนักวิชาการ หรือนักบริหารการศึกษาที่ยกมาข้างต้นกับขอบข่ายงานวิชาการที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยเห็นว่า ขอบข่ายงานวิชาการที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ 11 ประการ มีความละเอียดชัดเจนมากที่สุด จึงใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ และยังมีหลักการ แนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานวิชาการด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยรวบรวมและสรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ

การวางแผนงานวิชาการหรือการวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ตั้งแต่การทำแผนงานวิชาการ การกำหนดนโยบาย การกำหนดงานและโครงการเพื่อปรับปรุงพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน เป็นหน้าที่ของคณะผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้างาน ต้องช่วยกันพิจารณาว่า เราจะพัฒนางานในความรับผิดชอบของเราไปทางไหน อย่างไร เราจะยึดหลักอะไร เราจะทำอะไร ทำกันอย่างไร ใครทำ โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการแผนงานและนโยบาย คณะกรรมการจะต้องศึกษาปัญหาหรือความต้องการ และวิเคราะห์นโยบาย หลักต่าง ๆ ประมวลผลเป็นนโยบายของโรงเรียน

กำหนดมาตรการที่ปฏิบัติได้ออกมาให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวางแผนภาคปฏิบัติต่อไป (กนก จันทร์ขจร, 2532)

ยังมีข้อเสนอแนะปรากฏในเอกสารของกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (2522) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการทำแผนงานด้านวิชาการไว้ดังนี้

1. จะต้องดูที่หน้าที่ของแต่ละฝ่าย ได้แก่

ก. จัดการเรียนการสอน เช่น จัดตารางสอน จัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน ฯลฯ มีการจัดหลายแบบ เช่น บางโรงเรียนจัดแบ่งตามสายวิชา บางโรงเรียนจัดแบ่งตามระดับชั้น ต่างก็มีความสะดวก ความเหมาะสมตามสภาพของแต่ละโรงเรียน แต่หลักสูตรใหม่ อาจต้องจัดแบ่งตามหมวดวิชาแนวตั้งจึงจะสะดวก

ข. จัดการนิเทศภายใน ควรจัดนิเทศกันเอง ไม่ต้องคอยศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ใหญ่ควรนั่งฟังอยู่ด้วยในขณะนิเทศจึงจะได้ผล การนิเทศควรมีนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ (Innovation) เช่น โครงการ R.I.T ของลพบุรี

ค. จัดกิจกรรมในเนื้อหาวิชา เช่น ใ้ว่าที่ การประกวดต่าง ๆ ทางวิชาการ ชมรมต่าง ๆ ทางวิชาการ

ง. ประเมินผลการเรียน

2. บุคลากร ประกอบด้วยผู้ช่วยผู้บริหาร คณะกรรมการวิชาการ ครูปฏิบัติการ หัวหน้าสายวิชาหรือหัวหน้าหมวดวิชา ควรได้แบ่งงานกันไปทำ ครูทุกคนต้องมีงานทำ ไม่มีคนว่างงาน

3. การวางแผนงาน ต้องประชุมครูทางวิชาการก่อนเปิดภาคเรียนทุกปี ต้องเชิญวิทยากรใหม่ ๆ มาพูดบ้าง ต้องให้ทุกคนเข้าประชุม อาจมีการแบ่งกลุ่มทำโครงการสอน โครงการต่าง ๆ ใหม่ ๆ จากการประชุมนี้ก็จะได้เริ่มทำแผนปฏิบัติงาน ทำปฏิทินโรงเรียน อาจมีความจำเป็นต้องให้กรรมการบริหารโรงเรียน ช่วยพิจารณาตัดสินใจแผนงานของโรงเรียน เมื่อตกลงอย่างไรแล้วก็ต้องปฏิบัติตามแผนนั้นอย่างเคร่งครัด และแผนนี้จะช่วยผู้บริหารไม่ให้ถูกตำหนิว่าแบ่งงานให้บุคลากรไม่ทั่วถึง

การวางแผนงานวิชาการ ควรทำอย่างเป็นกระบวนการ และมีขั้นตอน มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนงาน ซึ่ง แมสซี และดักลาส (Massie and Donglas, 1981 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ , 2535) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายของการทำงานของสถานศึกษาซึ่งมีผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่เป็นผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการทำงาน เช่น การวางแผนการรับนักเรียนนักศึกษา การปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดเป้าหมาย หากสามารถรวมความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา

2. การค้นหาโอกาสและการพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ นั่นคือ การมีข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น การวางแผนรับนักเรียนนักศึกษา ข้อมูลจากปีก่อน ๆ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา จากสภาพของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ จะคาดคะเนจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่จะมาสมัครสอบได้ สามารถจัดเตรียมแนวดำเนินการสอบให้เป็นที่เรียบร้อยได้ และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้

3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นการนำเอาแผนที่มืออยู่ไปใช้อย่างมีเหตุผล เช่น งบประมาณที่เพียงพอ การจัดบุคลากรที่เหมาะสม และต้องมีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่

4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุด และการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน แบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้รู้ว่าทำงานอะไร เช่น ครูแต่ละคนจะสอนวิชาอะไร มีจุดหมายเชิงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะเลือกวิธีสอนและประเมินผลอย่างไร ทำให้การทำงานสะดวกและมีความคล่องตัวขึ้น

5. การตรวจสอบแบบการทบทวน เป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน ในการประเมินผลสามารถตรวจสอบได้ 2 ลักษณะ คือ

ก. การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนงานที่กำลังดำเนินอยู่ได้ดียิ่งขึ้น

ข. การประเมินผลรวบยอด เป็นการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นแผน หรือโครงการแล้ว หากผลที่เกิดขึ้นจากแผนงานที่วางไว้ ไม่เป็นที่น่าพอใจก็จะต้องมีการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยอาศัยข้อผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการเป็นแนวทาง

กิติมา ปรีดีติลล (2532) ได้เสนอขั้นตอนของการทำแผนงานทางวิชาการ ที่ผู้บริหารควรจะได้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมกับการทำแผนงานทางวิชาการของโรงเรียน เช่น ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าสายวิชาและครูผู้สอน เพื่อแผนงานจะได้เป็นแผนที่มีความคิดกว้างขวาง

2. จัดแบ่งงานด้านวิชาการออกเป็นด้าน ๆ ตามภาระหน้าที่งานวิชาการของโรงเรียน เช่น งานหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริการสื่อการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เป็นต้น

3. ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและหลักสูตรที่จะใช้สอนในระดับที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรการศึกษาระดับประถม ระดับมัธยมต้น และระดับมัธยมปลาย เป็นต้น

4. จัดวางแผนปฏิบัติเกี่ยวกับภาระหน้าที่ทางด้านวิชาการในแต่ละเรื่อง โดยอาจจัดแบ่งดังนี้

4.1 ภาระหน้าที่ที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ซึ่งหมายถึงงานที่จำเป็นต้องทำและปฏิบัติกันอยู่ อาจจะนำมาพิจารณาว่าจะต้องทำอะไรในปีต่อไป หรือคราวต่อไป จะปรับปรุงลดหรือเพิ่มอะไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสิ่งที่ต้องเตรียมหาล่วงหน้า ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน อุปกรณ์ ทรัพยากร ฯลฯ จะได้มาอย่างไร

4.2 ภาระหน้าที่ใหม่ที่คิดขึ้นหรือขยายงานให้กว้างขวางขึ้น จะมีอะไรและเป็นอย่างไร การคิดริเริ่มทำงานใหม่ ๆ นอกเหนือจากงานประจำเป็นคุณสมบัติหนึ่งของผู้บริหารอยู่แล้ว โรงเรียนน่าจะมียางหรือ โครงการทางวิชาการเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะได้ช่วยในการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานใหม่ควรมีลักษณะแตกต่างไปจากงานที่เป็นอยู่เดิม และสอดคล้องกับแนวนโยบายของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายทางด้านวิชาการของโรงเรียน

5. จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานของแต่ละงานไว้อย่างละเอียด อาจจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน ทำแผนการทำงาน โดยใช้เทคนิค PERT และ CPM ฯลฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แผนงานวิชาการนี้ ถือว่ามีความสำคัญต่องานวิชาการเป็นอย่างยิ่ง การมีแผนงานกำหนดขึ้นไว้เปรียบเสมือนได้กระทำงานเสร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แผนงานนี้จะช่วยชี้ช่องทางการปฏิบัติงาน ช่วยติดตามงานและควบคุมการทำงานอีกทอดหนึ่ง กระบวนการบริหารงานวิชาการจะสิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้บริหารจะต้องทำการประเมินผลงานหลังจากสิ้นสุดการนำไปปฏิบัติแล้ว

2. การจัดแผนการเรียน

แผนการเรียนหมายถึง การกำหนดรายวิชาให้เรียน มีวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรี (ถ้ามี) อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนได้พิจารณาร่วมกันแล้วตามความรู้ความสามารถ ความสนใจและความต้องการในอนาคตของนักเรียนว่าจะมุ่งไปในทางใด เพื่อต้องการเรียนต่อในสถาบันชั้นสูงหรือการประกอบอาชีพ

ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องจัดแผนการเรียนให้นักเรียนแต่ละคน บางคนอาจจะเลือกแผนการเรียนที่เน้นด้านวิชาสามัญ บางคนอาจจะเลือกแผนการเรียนที่เน้นด้านวิชาอาชีพ

เมื่อนักเรียนเลือกแผนการเรียนตามที่ต้องการแล้ว ต้องเรียนตามที่เลือกให้ครบ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนนั้น

ถ้านักเรียนเลือกแผนการเรียนใดแล้วเรียนไม่ได้ตามที่ต้องการ จำเป็นจะต้องให้จัดนักเรียนเลือกเรียนใหม่ นอกจากนักเรียนเรียนไม่ได้บางวิชาในแผนการเรียนนั้น ซึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อเป้าหมายที่วางไว้ นักเรียนจะเปลี่ยนรายวิชานั้นก็ได้ ไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการเรียน

โรงเรียนควรจัดแผนการเรียนให้นักเรียนได้เลือกหลาย ๆ แผน กว้างขวางพอสมควร แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลักในการพิจารณาด้วย ซึ่งได้แก่บุคลากร สถานที่ และอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

ในการจัดแผนการเรียน โรงเรียนจะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร และรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียดเสียก่อน จึงจะจัดแผนการเรียนได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (กนก จันทร์ขจร, 2532)

มีข้อเสนอแนะปรากฏอยู่ในเอกสารของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2527) เสนอแนะไว้ว่า ในการจัดแผนการเรียน จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลบางประการประกอบการจัดแผนการเรียนด้วย คือ ความพร้อมของโรงเรียน ความต้องการของท้องถิ่น และความต้องการของนักเรียน การจัดแผนการเรียนเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม และฝ่ายวิชาการและอาชีพ การจัดแผนการเรียนแต่ละแผนควรจัดไว้ต่อเนื่องตลอดสามปี ไม่ควรจัดชั้นละปี การจัดแผนการเรียนต่อเนื่อง 3 ปีนั้น มีประโยชน์ต่อโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะ

1. เพื่อบอกเป้าหมายของอาชีพและการศึกษาต่อ
2. นักเรียนจะเลือกเรียนโดยความมั่นใจและมีเป้าหมายของอาชีพในอนาคต
3. ผู้ปกครองได้ทราบเป้าหมายและแผนการเรียนของนักเรียนตลอด 3 ปี (ม. 1-2-3 หรือ ม. 4-5-6) และแนวทางประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อชั้นสูงต่อไป
4. เป็นแนวทางให้โรงเรียนวางแผนในการเตรียมด้านบุคลากร อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน และสื่อการเรียนการสอนของปีต่อ ๆ ไป เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้จัดไว้

กิติมา ปรีดีคิลก (2532) ได้เสนอแนะไว้ว่า แผนการเรียนควรจัดให้มีแผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่าตลอดระยะเวลาการศึกษา จะต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประกอบอยู่ในหลักสูตร วิธีจัดแผนการเรียนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ จากภาคปฏิบัติ โรงเรียนมักจัดแผนการเรียนโดยคำนึงถึงความสนใจและความสามารถ ควบคู่ไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ครู เครื่องมือ และอุปกรณ์ มีอย่างไรก็จัดอย่างนั้น และจัดตามความเห็นชอบของโรงเรียนและคณะครู

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กล่าวไว้ว่า การจัดแผนการเรียน ควรอาศัยข้อมูลดังต่อไปนี้

1. มีการสำรวจสภาพท้องถิ่น อุตสาหกรรม และความต้องการของผู้ปกครอง
2. มีการสำรวจความต้องการของนักเรียนนักศึกษา
3. มีการสำรวจความต้องการของสถานประกอบการ อุตสาหกรรม
4. มีการสำรวจความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แปลงสาธิต เป็นต้น
5. มีการนำผลการสรุปมาสรุปวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การจัดแผนการเรียนของนักเรียนนักศึกษา
6. แผนการเรียนที่เปิดสอนจากการประชุมพิจารณา ปรับ เปิดแผนการเรียนได้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

3. การจัดการการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร หรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจะจัดทำขึ้น เพื่อเป็นตารางกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระยะหนึ่งสัปดาห์ โดยกิจกรรมที่กำหนดนั้นจะสัมพันธ์กับเวลา หลักสูตร และหลักการพัฒนาผู้เรียน การบริหารวิชาการจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะถ้าตารางสอนไม่ถูกจัดอย่างถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหาหลักสูตรในเวลาอันจำกัด ผลเสียก็จะเกิดจากผู้เรียน นั่นคือผู้เรียนได้ความรู้ไม่ครบถ้วนตามหลักสูตร หรือหากมีการจัดเนื้อหาได้ครบตามที่กำหนด แต่วิธีการจัดไม่ถูกต้อง เช่น นำวิชาที่มีความสำคัญ ต้องการมีสมาธิในการเรียน จัดไว้ในเวลาที่ร่างกายล้ามาจากการเรียนทั้งวัน เป็นต้น ก็จะทำให้ผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นในการจัดทำตารางสอน ผู้บริหารควรคำนึงถึงหลักในการจัดดังต่อไปนี้

1. จะต้องบรรจุวิชาเรียน และเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้
2. กำหนดเวลาเรียนโดยแบ่งเป็นจำนวนคาบของแต่ละวิชา และแต่ละวัน หากวิชาใดมีความสำคัญที่จะจัดจำนวนคาบมากกว่าบางวิชาขอมเป็นไปได้
3. กำหนดวิชาที่เรียนลงในแต่ละคาบวิชา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละวิชา เช่น คณิตศาสตร์ควรอยู่ตอนเช้า หรือคาบแรกของตอนเช้าหรือตอนบ่าย วิชาภาษาอังกฤษควรอยู่คาบสุดท้ายของตอนเช้าหรือตอนบ่าย
4. วิชาที่ใช้ความลึกลับมากไม่ควรอยู่ซ้อนกันหลายคาบวิชาในวันเดียวกัน
5. วิชาที่มีการปฏิบัติมาก ๆ ควรจัดเป็น 2 คาบติดต่อกัน เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา หรือวิชาการงานและอาชีพในระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

6. ควรจัดจำนวนคาบหรือเวลาเรียนตอนเช้าให้มากกว่าตอนบ่ายเพราะตอนบ่ายอาจมีอากาศร้อนหรือเครื่องปรับอากาศในตอนเช้ามากแล้ว
7. การจัดวางวิชาในแต่ละคาบแต่ละวัน ต้องสัมพันธ์กับเวลาของผู้สอนด้วย
8. ควรเฉลี่ยปริมาณชั่วโมงสอนของผู้สอนให้ทัดเทียมกัน เช่น ตามระเบียบกระทรวงศึกษา ฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในสัญญาว่าจ้างครู กำหนดไว้ว่า ชั่วโมงสอนของครูมัธยมต้นกำหนดชั่วโมงสอนไว้ไม่เกิน 22 ชั่วโมง มัธยมปลายไม่เกิน 20 ชั่วโมง และครูจะต้องใช้ชั่วโมงว่างเพื่อเตรียมการสอน ตรวจงาน และทำงานอื่น ๆ อันเกี่ยวกับนักเรียน

กรมสามัญศึกษาได้วางหลักในการจัดตารางสอนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. ควรสนองความต้องการของนักเรียนให้มากที่สุด คือให้ได้เรียนตามที่ต้องการ
 2. ควรเริ่มจัดจากชั้นที่ยากที่สุดก่อน และจัดจากวิชาที่ยากที่สุด หรือวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดน้อย
 3. ควรจัดวิชาที่นักเรียนเลือกเรียนน้อยที่สุดก่อน เพราะนักเรียนทุกคนที่เลือกวิชานั้น จะต้องเรียนในเวลาเดียวกัน วิชาที่จัดสุดท้ายคือวิชาที่จำนวนกลุ่มมาก สามารถสับเปลี่ยนนักเรียนให้เข้ากับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้
 4. จัดวิชาบังคับเป็นอันดับสุดท้าย โดยให้ชั่วโมงวิชาเลือกทุกสาขาตรงกันหมด
- (กิตติมา ปรีดีศิลป, 2532)

นอกจากที่กล่าวแล้ว มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในเอกสารของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2527) ว่า การจัดตารางสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ เค้าโครง หลักสูตร แผนการเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด จำนวนนักเรียนที่เรียนแต่ละวิชา จำนวนของนักเรียนของแต่ละระดับชั้น จำนวนนักเรียนแต่ละกลุ่ม จำนวนห้องเรียน ขนาดและชนิดของห้องที่มีอยู่ จำนวนครูที่จะสอนวิชาต่าง ๆ การจัดแบ่งเวลาประจำวัน ได้แก่ เวลาเริ่มเข้าเรียน พัก เลิกเรียน จำนวนคาบสอนของครูแต่ละคนในสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนที่ทำงานพิเศษอื่น ๆ เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูผู้สอน เช่น วุฒิ วิชาที่สอนได้ ความสนใจ ข้อมูลพิเศษอื่น ๆ เช่น เวลาที่ครูพิเศษจะมาสอนได้ และกิจกรรมนักเรียน

4. การจัดครูเข้าสอน

เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การจัดครูเข้าสอนได้เหมาะสมจะเป็นผลดีต่อการบริหารงานวิชาการให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้

กรมสามัญศึกษา (2526) ได้กำหนดหลักในการจัดครูเข้าสอนไว้ ดังนี้

1. สำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดแผนการเรียน
2. กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
3. จัดตามความถนัดของครูผู้สอน คือจัดตามวิชาเอก วิชาโทที่เรียนมา จัดตามวิชาที่ครูมีความสนใจ หรือวิชาที่ครูมีประสบการณ์มาก่อน
4. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา และจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ และจัดคาบเรียนให้ตรงกัน
5. การจัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
6. การจัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน
7. การใช้เงินบำรุงการศึกษาจ้างครูสอนเพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนครู

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2525) กำหนดไว้ว่าในการจัดครูเข้าสอน ควรจะได้มีการวางแผนหรือรายละเอียดการจัดครูสอนก่อน เพื่อพิจารณาจัดแบ่งวิชาและจำนวนคาบที่ครูผู้สอนต้องรับภาระให้เป็นจำนวนเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยกว่ากันมากนัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน การสำรวจนี้เพื่อให้ทราบว่าจะ
 - 1.1 ปัจจุบันโรงเรียนมีครูจำนวนเท่าใด เป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่
 - 1.2 มีครูที่มีวุฒิปะไรบ้าง มีครูที่มีความถนัดหรือมีความสามารถที่จะสอนวิชาใดบ้าง
2. โรงเรียนจะต้องกำหนดคุณสมบัติของครู ผู้ที่จะทำหน้าที่การสอนรายวิชา หรือ กลุ่มวิชาได้ตามแผนการเรียน
3. การจัดครูสอนที่ดี เมื่อมีครูพอเพียง อาจจะทำให้สอนแบบแนวตั้ง คือ จัดให้ครูคนหนึ่งสอนวิชาหนึ่ง ต่างระดับชั้น หรือจัดให้สอนแบบแนวนอน คือจัดให้สอนในระดับชั้นเดียว

5. การพัฒนาการเรียนการสอน

การสอนที่ดีนั้นมิใช่วิธีใดวิธีหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และครูผู้สอนต้องมีความรู้ เข้าใจในสิ่งต่อไปนี้

ในการเรียนรู้ครั้งหนึ่ง ๆ ของคนเรา กาเย่ (Gagne , 1970 อ้างถึงใน กนก จันทรจักร, 2532) ได้วิเคราะห์ขั้นหรือกระบวนการของการเรียนรู้ไว้ มี 8 ขั้น ซึ่งสัมพันธ์กับกระบวนการทางสมองที่เกิดขึ้นในสมองของผู้เรียน

ขั้นหรือกระบวนการของการเรียนรู้	กระบวนการทางสมอง
1. การจูงใจ	1. ความคาดหวัง
2. การรับ	2. ความตั้งใจและการเลือกรับรู้
3. การรู้	3. การบันทึกข้อมูลและการนำข้อมูลเข้าเก็บ
4. การจดจำ	4. การเก็บข้อมูลในความทรงจำ
5. การระลึกได้	5. การนึกย้อน
6. การสรุปและนำไปใช้	6. การถ่ายโอน
7. การแสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้	7. การสนองตอบต่อสิ่งเร้า
8. การประเมินย้อนกลับ	8. การเสริมแรง

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็ นวิธีการสอนแบบใด เช่นการสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบปฏิบัติการทดลอง การสอนแบบอุปมาและอุปนัย การสอนแบบการแสดงบทบาท การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบสืบสวนสอบสวน หรือการสอนแบบบูรณาการ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงขั้นตอน หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ตลอดเวลา ขั้นตอนการสอนของครูโดยปกติ จะดำเนินการตามขั้นหรือกระบวนการเรียนรู้ คือ

ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน มีขั้นหรือกระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การจูงใจ

ขั้นตอนการสอน คือ การนำเข้าสู่บทเรียน การสร้างความสนใจในการเรียน และการเร้าความสนใจของนักเรียน การแจ้ งจุดประสงค์ของบทเรียน

การแนะแนว

การแนะแนว เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน การจัดการแนะแนวของโรงเรียน ผู้บริหารควรมีหน้าที่ในการแนะแนวดังนี้

1. เป็นผู้สนับสนุนแผนงานแนะแนว และเป็นผู้อำนวยการความสะดวกทั้งหลายเพื่อให้งานเจริญ
2. ประชาสัมพันธ์ครูในโรงเรียน ร่วมมือช่วยเหลืองาน จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม
3. กำหนดจุดมุ่งหมายของงานแนะแนวให้สอดคล้องต้องกันกับจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาของโรงเรียน
4. วางแผนให้งานแนะแนวให้มีโครงการและสาขางานชัดเจน

5. มอบหมายให้ดำรงตำแหน่ง ผู้เป็นหัวหน้างานแนะแนวควรเป็นบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ วุฒิภาวะ มีประสบการณ์ในอาชีพครู มีบุคลิกภาพเหมาะสม และข้อสำคัญต้องมีความสนใจช่วยเหลือเด็ก จึงจะทำงานได้ผล

6. การวางแผนการจัดให้นักเรียนได้ใช้บริการอย่างทั่วถึงทุกระดับชั้น

7. วางแผนงานแนะแนวให้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และความสนิทสนมระหว่างครูและนักเรียนให้มากขึ้น

อนันต์ อนันตรังสี (2517) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียนจะต้องจัดบริการแนะแนวในด้านใดบ้าง ย่อมต้องอาศัยความพร้อมของแต่ละโรงเรียนด้วย เช่น ปัญหาในด้านตัวบุคคล ผู้บริหารงาน ผู้ดำเนินงาน ความร่วมมือของครู อาจารย์อื่น ๆ บิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียน ตลอดจนผู้มีอาชีพสำคัญ ๆ ในสังคม เช่น แพทย์ พยาบาล ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ เหล่านี้เป็นต้น

6. การจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบการเรียนการสอน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญคือ

1. ผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. เนื้อหาวิชา
4. สื่อการเรียนการสอน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล

เมื่อมีกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ ในการสอน ผู้สอนให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น มีการซักถาม มีการปฏิบัติ จะมีการตอบสนองระหว่างผู้เรียนและผู้สอน มีการประเมินผล เกิดข้อมูลย้อนกลับ

ระหว่างมีกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องมีการตรวจสอบว่านักเรียนได้เรียนรู้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนนั้นหรือไม่ และตรวจสอบเนื้อหาวิชา สื่อการเรียน กิจกรรมการสอน ตลอดจนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องการให้นักเรียนบรรลุถึงนั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ นั่นคือผู้สอนจะต้องมีการตรวจสอบองค์ประกอบทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน จะต้องเพิ่มข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ด้วย

การดำเนินการด้านการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงจุดหมายปลายทางของการศึกษา คือ ความมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ จุดหมาย หลักการของหลักสูตร และจุดประสงค์รายวิชาเป็นหลักสำคัญ ครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องศึกษาวิเคราะห์จุดหมาย หลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา จุดประสงค์ของการสอนในแต่ละคาบ ให้รู้แจ้ง

เห็นจริง ว่าจุดหมายปลายทางในการสอนในแต่ละคาบนั้น จะมุ่งสร้างเสริมสมรรถภาพใดเป็นสำคัญ และมีสมรรถภาพอื่นใดที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อจัดสภาพการเรียนการสอนไปสู่จุดหมายปลายทางในการสอน คือบรรลุจุดหมายและหลักการของหลักสูตร และจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างไรวิชานั้นเอง (กนก จันทร์ขจร, 2532)

7. การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ จะทำให้การศึกษาพัฒนาขึ้น ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ครูอาจารย์ทุกคนจะต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อให้การเรียนการสอนไม่ล้าหลัง

จุฬามาศ เกิดแก้วฟ้า (2533) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูอาจารย์ทางด้านวิชาการ จะทำในรูปการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ

1. การปฐมนิเทศ (Orientation) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้เข้ารับราชการใหม่ หรือผู้ปฏิบัติงานใหม่
2. การสัมมนาทางวิชาการ หมายถึงการที่กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง ร่วมกันศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ
3. การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้บุคลากรได้รับประสบการณ์โดยตรง อันจะก่อให้เกิดแนวคิดที่กว้างขวางขึ้นได้แก่การนำคณะครู ไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นอกชุมชน
4. การฝึกอบรม หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่ใช้กันมากในการพัฒนาบุคลากรได้แก่การฝึกอบรมโดยลงมือปฏิบัติงาน (On the job training) หรือการส่งไปเรียนบางวิชาในมหาวิทยาลัย ส่วนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หมายถึงการพบปะ การประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ปัญหาทางภาคปฏิบัติในระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน
5. การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ สามารถทำในลักษณะที่เป็นการนำข่าวสารภายในองค์กร มาเผยแพร่ภายนอกองค์กร หรืออาจเผยแพร่ในองค์กรเอง โดยอาจจัดทำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการ ไปลงในวารสารต่าง ๆ สรุปย่อข่าว รวมไปถึงการสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในหมู่ครู เช่น การจัดสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาบรรยาย ในหัวเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
6. การส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ (Up-grading) โดยให้โอกาสแก่ข้าราชการในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และช่วยให้ความชำนาญในการทำงาน

8. การจัดกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนจัดขึ้นนอกเวลาเรียน และนอกเหนือจากหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ทั้งนี้ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเอง และด้วยความช่วยเหลือ เอื้ออำนวยความสะดวกของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ , 2531)

กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มกำหนดให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ อย่างน้อย 1 กิจกรรม ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ดังนั้นในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โรงเรียนจึงต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยอันดีงามของนักเรียนให้เกิดขึ้น โดยจัดอย่างน้อย 1 คาบ/สัปดาห์ ในช่วงเวลาเรียนของทุกภาคเรียน และให้จัดตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พ.ศ.2520 ฉบับแก้ไขครั้งที่ 3 พ.ศ.2521 นักเรียนได้เข้าร่วมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของเวลาทั้งหมด

จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติม ข้อความในการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับประถมและมัธยมศึกษา พ.ศ.2520 (ครั้งที่ 2) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเภทกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประเภท คือ

1. กิจกรรมลูกเสือหรือยุวกาชาด หรือ เนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมรักษาคินแดน
2. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
3. กิจกรรมทางศาสนา
4. กิจกรรมห้องสมุด
5. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร

9. การวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะการวัดและประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในเรื่องเหล่านี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตนเองเป็นอย่างไร จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะได้ทราบว่าตนเองเก่ง อ่อนอย่างไร และครูก็จะทราบว่า เด็กคนไหนเก่ง อ่อนแค่ไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงเป็นราย ๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน และบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติ ประสบกับปัญหาอย่างไร ตรงใด ที่ควรจะทำ การแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาต่อไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนจบ และเป็นหลักฐานให้ผู้ปกครองได้ทราบ

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่า จะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่เพียงพอ อาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่ง ๆ ควรจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่า มีความพอหรือควรจะไปข้างหน้าได้หรือยัง
3. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลรวม ครอบคลุมจุดประสงค์ต่าง ๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ นักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด (กิติมา ปรีดีติลล, 2532)

ผู้บริหารมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวัดและประเมินผลดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไป เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลในเรื่อง
 - ก. ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล
 - ข. ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบ และการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง
 - ค. มาตรฐานในการสอบวัดผล
 - ง. การเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง

2. การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

3. พยายามส่งเสริมครู อาจารย์ ให้ความรู้ทางการวัดและประเมินผล โดยการจัดการฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการรายงานผลการสอบ

4. การจัดตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการคุมสอบ

5. ควรมีการประเมินผลการสอน หากมีการบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไป หรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535)

10. งานทะเบียนนักเรียน

งานของฝ่ายทะเบียนในสถานศึกษา เป็นงานที่ให้บริการด้านวิชาการแก่นักเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามหลักสูตร งานฝ่ายทะเบียนจะมีขอบเขตตั้งแต่การประชาสัมพันธ์รับสมัครนักเรียน นักศึกษา และให้ความสะดวกในระหว่างศึกษาอยู่ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยเหตุนี้งานทะเบียนจึงครอบคลุมงานต่อไปนี้

1. การดำเนินการเกี่ยวกับการรับนักเรียน นักศึกษา
2. การตรวจหลักฐานการรับสมัคร
3. การดำเนินงานเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนนักเรียน นักศึกษา
4. การลงทะเบียน การเพิ่ม และลดวิชาเรียน
5. จัดทำหลักฐานของนักเรียน นักศึกษา เช่นทะเบียนประวัติ บัตรประจำตัว
6. ตรวจสอบเกี่ยวกับการเรียนและการสอบของนักเรียน
7. รับผลการเรียน และการบันทึกผลการเรียน
8. การให้บริการเกี่ยวกับการออกหลักฐานในการเรียน
9. รับคำร้องของนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับงานทะเบียน เช่น การลาออก การพักการเรียน

การโอน การย้าย การเรียนภาคฤดูร้อน ตลอดจนการขอเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และวันเดือนปีเกิด

11. การประเมินผลงานวิชาการ

กรมสามัญศึกษา (2519) กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และหลักการดำเนินงานวิชาการ ในเอกสารคู่มือผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลงาน

1. เพื่อทราบความก้าวหน้าหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้
2. เพื่อได้ทราบปัญหา และแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข
3. เพื่อปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

4. เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้ร่วมงาน
 5. เพื่อเป็นการเตรียมรายงานปฏิบัติงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- วิธีการในการประเมินผลงาน
1. การออกแบบสอบถาม
 2. การเขียนรายงาน
 3. การบันทึกเหตุการณ์สำคัญ
 4. การอภิปรายฟังความคิดเห็น
 5. การเปรียบเทียบผลงานของบุคลากร
 6. ศึกษาจากผลงานที่ปรากฏ
 7. การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
 8. การตั้งผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน
 9. การจัดประชุมสัมมนา สรุปผลงานประจำปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีผู้วิจัยไว้สรุปได้ดังนี้

ชาตรี สกุลบุญมา (2533) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4

ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาที่สำคัญ 10 ปัญหา คือ นักเรียนสมัครเข้าเรียนต่อน้อย ขาดแหล่งวิชาการและสถานประกอบการ จัดครูเข้าสอนตามวุฒิหรือประสบการณ์กระทำไม่ได้ไม่เต็มที่ ไม่สามารถส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอน หรือนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาได้ ไม่สามารถจัดคนให้เหมาะสมกับงานได้ทุกงาน ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำธนาคารข้อสอบได้ ไม่สามารถส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารทางวิชาการและค้นคว้าวิจัยได้ หนังสือในห้องสมุดไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่และการจัดสรรงบประมาณไม่เป็นที่พอใจของผู้ปฏิบัติ

สาเหตุที่สำคัญของปัญหาคือ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่มีแหล่งวิชาการและสถานประกอบการในพื้นที่ ครูขาดความรู้และขาดการพัฒนา บุคลากรไม่เพียงพอและได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ โรงเรียนควรลดภาระของบุคลากรโดยการวิเคราะห์งานในโรงเรียนเพื่อจัดอันดับความสำคัญแล้วเลือกปฏิบัติตามกำลังของโรงเรียน ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ได้กว้างขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้มากขึ้น กรมสามัญศึกษาควรหาวิธีการเพิ่มบุคลากรในโรงเรียนให้เพียงพอกับงานที่ปฏิบัติอยู่จริง

ศิริธร สุขใจใจ (2531) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

จากการปฏิบัติงานวิชาการ จำนวน 15 ด้าน ของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งการดำเนินการด้วยตนเองหรือจัดให้มีการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานวิชาการของครูมีการปฏิบัติมากเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่คือ ในด้านหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน เวลาเรียนของนักเรียน การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการหรือการสอน วิธีสอน การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี หรือการสอนซ่อมเสริม การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน การประเมินผลงานวิชาการ และการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

ส่วนที่แตกต่างกันในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครู คือ ในด้านการใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งวิชาการในท้องถิ่น การจัดทำรายงาน ห้องวิชาการ การประเมินผลการศึกษา และกิจกรรมนักเรียน

ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า เกิดการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงาน ความร่วมมือ การติดตามและประเมินผล

จุฑาทาส เกิดแก้วฟ้า (2533) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า

ในการวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนมีการจัดทำแผนโดยจัดให้มีการสำรวจปัญหาความต้องการจากฝ่าย/หมวดวิชา ฝ่ายและหมวดวิชานำปัญหาเสนอคณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการพิจารณาหามาตรการ โดยใช้ข้อมูลและสถิติสนับสนุนการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ส่วนการวางแผน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีการจัดกระทำโดยจัดให้มีการสำรวจอาชีพคนในท้องถิ่น การจัดแผนการเรียน การจัดแผนให้นักเรียนเลือกเรียน ใช้ความต้องการของนักเรียน การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารวางแผนการกำหนดตัวบุคคลและรายวิชาที่เปิดสอน โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัด และมีการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนด้วยการประชุมคณะกรรมการวิชาการ การจัดครูเข้าสอนใช้หลักการจัดให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนในระดับชั้น การพัฒนาการเรียนการสอน มีการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนด้วยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรม ในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนโดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูใช้และจัดให้มีนิเทศกันเองภายในหมวดวิชา มีการติดตามผลการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาติดตามจากแผนการสอนรายวิชา การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการสอน และผลิตสื่อการสอน โดยเน้นให้ทุกหมวดวิชาจัดทำ งานกิจกรรมนักเรียน การจัดครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม นักเรียนใช้ความสมัครใจของครู โดยมีการวิเคราะห์เป้าหมายและมีการวางแผนการจัดกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารดูแลให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลตามแนวทางที่กำหนด และมีการติดตามผลการวัดและประเมินผล โดยกำหนดให้มีการรายงานการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ผลที่ประเมินได้เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลงานวิชาการ ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการ โดยรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นงาน/โครงการ รายงานผลสำเร็จตามโครงการ รายงานผลรวมของแผน และรายงานค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ประสาร ภูคี (2535) การจัดงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร โรงเรียนส่วนมากมีหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533

2. ด้านตารางสอนและการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนมากให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ดำเนินการจัดตารางสอน
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน และการใช้แหล่งทรัพยากรในห้องอื่น โรงเรียนส่วนมากสำรวจความต้องการใช้สื่อจากครูผู้สอน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อจากวัสดุที่มีในห้องอื่น
4. ด้านห้องสมุด โรงเรียนส่วนมากจัดห้องสมุดโดยใช้ห้องในอาคารเรียน
5. ด้านกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนส่วนมากจัดทำแผนงานหรือโครงการกิจกรรมนักเรียนแต่ละประเภท
6. ด้านการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน โรงเรียนส่วนมากให้ครูอาจารย์เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ
7. ด้านการกำหนดให้ครู อาจารย์ ปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียนส่วนมากให้หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้กำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการ
8. ด้านการแนะแนว โรงเรียนส่วนมากมีห้องแนะแนวเฉพาะ มีการวางแผนแนะแนวไว้ชัดเจน
9. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน โรงเรียนส่วนมากชี้แจงหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลแก่ครูอาจารย์
10. ด้านการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ โรงเรียนส่วนมากมีการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการก่อนเปิดภาคเรียน

ปัญหาการจัดงานวิชาการแต่ละด้าน ได้แก่

1. ขาดความสนใจที่จะศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร
2. ขาดในบางหมวดวิชาและเกินบางหมวดวิชา
3. ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์
4. ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสินค้า วัสดุใหม่ ๆ
5. ขาดความร่วมมือจากครูอาจารย์ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
6. ขาดการวางแผนการนิเทศงานวิชาการอย่างเป็นระบบ
7. ครูอาจารย์ต้องรับผิดชอบงานหน้าที่พิเศษอื่น ๆ มาก
8. ขาดความร่วมมือจากครูอาจารย์ในการแนะแนว
9. ขาดบุคลากรที่จะให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ
10. ขาดการนำข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูมาประกอบการวางแผนงานวิชาการ